МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
Історичний факультет
Кафедра історії та етнології України

Борисенківські читання

Збірник тез ІІІ Всеукраїнської наукової конференції
м. Київ, 21 листопада 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
Історичний факультет
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА
Факультет психології та історії
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Факультет історії, права та публічного управління
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
Факультет історії і міжнародних відносин
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Історичний факультет
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Факультет національної безпеки, права та міжнародних відносин

ЗБІРНИК ТЕЗ

ІІІ Всеукраїнської наукової конференції

«БОРИСЕНКІВСЬКІ ЧИТАННЯ»

21 листопада 2025 року

м. Київ

Київ – 2025

УДК 94(477+100)+37.016:94]:005.745
Б82

«Борисенківські читання»: Збірник тез ІІІ Всеукраїнської наукової конференції (Київ, 21 листопада 2025 року). Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. 275 с.

Матеріали конференції містять тези доповідей учасників ІІІ Всеукраїнської наукової конференції «Борисенківські читання». Тематика конференції охоплює дослідження з актуальних проблем історії України та етнології, всесвітньої історії та міжнародних відносин, а також методики та методології історії.

Збірник призначений для широкого кола науковців, студентів, аспірантів, викладачів та усіх, хто цікавиться історією.

Рекомендовано до друку Вченою радою історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 5 від 18 грудня 2025 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:
Тетяна МЕЛЕЩЕНКО – кандидатка історичних наук, професорка
Світлана ВІЗЕР – кандидатка історичних наук, доцентка
Ірина ТЕЛЕГУЗ – кандидатка історичних наук, доцентка
Ольга ПЕРЕПЕЛЮК – докторка філософії (Історія та археологія), доцентка
Тамара БАККА – кандидатка педагогічних наук, доцентка

Упорядники:
Світлана ВІЗЕР – кандидатка історичних наук, доцентка
Ірина ТЕЛЕГУЗ – кандидатка історичних наук, доцентка

Технічне оформлення:
Світлана ПОХИЛЬ

Рецензенти:
Михайло ЖУРБА – доктор історичних наук, професор
Олексій САВЧЕНКО – кандидат історичних наук

Тези подано в авторській редакції, автори матеріалів несуть відповідальність за подану інформацію, достовірність наведених фактів та посилань у текстах. Точки зору авторів публікацій можуть не збігатися з поглядами редакційної колегії.

ISBN 978-966-931-345-4

© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2025

Список джерел та літератури

1. Бобро Н. Цифровізація освіти: виклики та можливості у XXI столітті. *Молодий вчений*. 2024. № 5 (129). С. 46-50.
2. Бондар І. Особливості застосування інтерактивних технологій у формуванні креативності учнів на уроках історії. *Молодь і ринок*. 2024. № 6 (226).
3. Інноваційний формат сучасного уроку з історії : методичні рекомендації / уклад. О. Добржанський, Т. Богачик. Чернівці, 2021. 32 с.
4. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 141 с.
5. Руденко Н., Широков Д. Застосування веб-квест-технології у підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Young Scientist*. 2020. № 10 (86). С. 151-157.
6. Міністерство освіти і науки України. Цифрова трансформація освіти і науки. URL: https://mon.gov.ua/tag/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki?&tag=tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki
7. LearningApps.org. URL: https://learningapps.org/

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ НА УРОКАХ ПРАВОЗНАВСТВА У 9 КЛАСІ: МЕТОДИКА ЗАСТОСОВУВАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ТРУДОВОГО ПРАВА

Коляда Ігор,
доктор історичних наук, професор,
Український державний університету
імені Михайла Драгоманова
Шихненко Руслан,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти 3-го року навчання
Історичного факультету
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
м. Київ

Анотація. Розглянуто роль та значення цифрових платформ як засобів оновлення змісту, індивідуалізації навчання й опрацювання практичних ситуацій при вивченні трудового права на уроках правознавства у 9 класі. Підкреслено важливість поєднання традиційних і цифрових засобів для ефективного засвоєння здобувачами освіти покоління «зумерів» норм трудового законодавства.

Ключові слова: трудове право, правознавство, правова компетентність, цифрові платформи, ІКТ, інтерактивні методи, трудові відносини, правові поняття

Аналізуючи значення правової освіти для українського суспільства, І. Усенко зазначає, що «…основи правових знань не повинні бути прерогативою лише вузького кола фахівців. Усі громадяни України мають право на набуття необхідного їм мінімуму правових знань» [5, с. 13].

У 9 класі здобувачі освіти знайомляться з правом як наукою та регулятором суспільних відносин, а підлітковий вік є найсприятливішим для формування морально-ціннісних орієнтацій та моделей правомірної поведінки. Практичний курс правознавства, – слушно зазначає О. Пишко , – має закласти основи правових знань, сформувати повагу до права і закону та навчити здобувачів освіти діяти відповідно до норм у конкретних життєвих ситуаціях». Особлива увага приділяється життєвим потребам здобувачам освіти підліткового віку, серед яких трудові відносини є одними з найбільш актуальних, оскільки саме у цьому віці здобувачі освіти включаються у перші форми трудової діяльності [3, с. 94].

«Право є складним об’єктом навчання через багатофункціональність, регулятивний характер і необхідність осмислення здобувачами освіти сутності правових явищ». Для трудового права це особливо важливо, адже здобувачі освіти мають не лише засвоїти зміст трудових норм, а й навчитися використовувати їх для захисту своїх прав як неповнолітніх працівників та учасників трудових відносин», – справедливо зазначає В. Майорський [1, с. 25].

Формування правової компетентності здобувачів освіти передбачає розвиток когнітивних, діяльнісних і аксіологічних умінь. О. Пишко та О. Трюхан наголошують, що здобувачі освіти мають уміти пояснювати правові поняття, аналізувати правові ситуації, оцінювати дії учасників відносин та моделювати власну поведінку відповідно до норм трудового законодавства. Це особливо важливо під час вивчення теми трудового права у 9 класі, де здобувачі освіти оволодівають знаннями про трудові права неповнолітніх, порядок укладення трудового договору, режим робочого часу, охорону праці та підстави звільнення [3, с. 95; 4, с. 5-6].

Понятійний апарат у навчанні правознавства є одним із ключових елементів, оскільки через поняття здобувачі освіти засвоюють сутність правових явищ. Учитель має навчити здобувачів освіти у 9 класі активно використовувати правові поняття як базові інструменти мислення, – на думку С. Нетьосова. – Під час вивчення трудового права здобувачі освіти мають опановувати такими поняттями, як: трудовий договір, роботодавець, працівник, неповнолітній у трудових відносинах, охорона праці, робочий час, заробітна

плата, відпустка, що є фундаментом для аналізу практичних ситуацій [1, с. 26; 2, с. 9].

Окрема увага приділяється використанню інтерактивних методичних технологій навчання правознавства. О. Пишко та В. Майорський підкреслюють, що практичний курс правознавства у 9 класі передбачає активність здобувачів освіти, моделювання життєвих ситуацій та роботу в групах. Вивчення трудового права особливо потребує використання таких інтерактивних технологій навчання як: аналіз рольових ситуацій з життєвих ситуацій з трудових правовідносин, моделювання трудових правовідносин, рольових моделей щодо поведінки в ситуаціях трудового конфлікту, проектна діяльність з правознавства та історії, правознавства та математики [3, с. 95-96; 1, с. 27].

Сучасні умови вимагають активного застосування цифрових платформ на уроках правознавства. Завдяки інтернет - ресурсам «На урок» та «Всеосвіта», ІКТ забезпечують швидкий доступ до оновленого законодавства, наочність, гнучкість темпу засвоєння та індивідуалізацію навчання. Використання гіпертексту дозволяє здобувачам освіти працювати з нормативними актами, переходити між положеннями КЗпП і супровідними матеріалами, а мультимедія формує наочно-образні уявлення про механізми трудових відносин [5; 6].

Використання ІКТ створює умови для реалізації компетентнісного підходу: здобувачі освіти виконують практичні завдання, аналізують трудові ситуації, беруть участь у симуляціях укладення трудового договору й отримують можливість працювати в онлайн-середовищах. Завдяки платформам Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams учитель може надавати індивідуальні завдання, організовувати онлайн-опитування, тестування, рефлексію та групові обговорення щодо теми трудового права [5].

Отже, цифрові технології на уроках правознавства при вивченні трудового права є важливою складовою процесу формування у здобувачів освіти здатності орієнтуватися в актуальному трудовому законодавстві, розуміти свої права як неповнолітніх учасників трудових правовідносин та вміти застосовувати норми трудового законодавства з питань прав неповнолітніх у типових життєвих ситуаціях. Тому засвоєння навчального матеріалу з трудового права на уроках передбачає не лише засвоєння норм, а й уміння тлумачити та застосовувати їх, аналізувати життєву практику, орієнтуватися у змінах законодавства. Поєднання практичних компетентностей здобувачів освіти із цифровими платформами забезпечує сучасний якісний рівень правової освіти.

Список джерел та літератури

1. Майорський В. Формування системи понять у процесі навчання правознавства учнів профільних класів. *Історія в рідній школі: наук.-метод. журн.* 2015. № 7/8. С. 25-27.

2. Нетьосов С. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках правознавства. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2011. № 3 (23). 12 с.

3. Пишко О. Особливості навчання правознавства учнів 9-х класів. *Нова педагогічна думка*. 2014. № 3. С. 93-97.

4. Трюхан О. Трудове право України: навч.-метод. посіб. Одеса, 2018. 296 с.

5. Усенко І. Конституція України і основи правознавства в школі: книга для вчителя. Київ, 1999. 357 с.

6. Популярні навчальні платформи. URL: https://naurok.com.ua/populyarni-navchalni-platformi-440225.html (дата звернення: 10.11.2025)

7. Онлайн-сервіси для вчителів історії та правознавства. URL: https://vseosvita.ua/blogs/onlain-servisy-dlia-vchyteliv-istorii-ta-pravoznavstva-76558.html (дата звернення: 09.11.2025)

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІСТОРИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ (НА ПРИКЛАДІ ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ ЛЕЙТЕНАНТА БОГДАНА САГУНА)

Юхименко Вікторія
здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти 1-го року навчання
Історичного факультету
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
Науковий керівник:
доктор історичних наук, професор
Коляда Ігор
м. Київ

Анотація: Розглянуто формування історичної пам'яті здобувачів вищої освіти через приклад життя й подвигу Богдана Сагуна, який загинув, захищаючи Україну. Його життєвий шлях і громадянська позиція демонструють єдність історичної свідомості, патріотизму та моральної відповідальності молодого покоління.

Ключові слова: історична пам'ять, ідентичність, історична освіта, війна за незалежність України.